

Askola, Huuvarinkylä.

Kivikautinen asuinpaikka Honkaniemessä
paistatilan maalla. Liitteinä 10 valokuvaa
 (levyt 6614-23) ja 4 karttaa.

A. Euroopan kiven kaivaus lohke. 1927
 — " — tarkistustutkimus 1928.

Kivikautinen asuinpaikka Askolan pitäjän Huvuarin

kylän Honkaniemen talon maalla.

Kivikautinen asuinpaikka Askolan pitäjän Huuvarin
kylän Honkaniemen talon maalla.

Kertomukseen kuuluu H. M. n. luettelot
8727, 8737, 8738:1 - 12, 8828:1 - 50 ja 8829:
1 - 58, 4 karttaa ja 9¹⁰ valokuvaa (lev. 6614-
23).

Marraskuussa 1926 lähetti lehtori T. E. Uotila Porvoosta Kansallismuseoon kaksi kampakeramista saviastianpalaa, jotka eräs hänen askolalainen oppilaansa oli tuonut hänelle näytteeksi. Palat olivat löydettyjä Askolan pitäjän Huuvarin kylän Honkaniemen talon Riihipellosta. Seuranneen kirjeenvaihdon tuloksina saapui museoon vielä, samojen henkilöjen välityksellä, joukko saviastianpaloja ja kiviesineitä (8737-38), jotka Honkaniemen talon vanhin poika Vilho Nurmi suurimmaksi osaksi antoi lahjana museoon. Samainen Vilho Nurmi on sittemmin jättänyt myös runsaan määrän saman asuinpaikan löydöksiä lahjana Suomen Muinaismuistoyhdistykselle (8828). Löytöpaikasta ilmoitettiin, että se kesällä v. 1927 tulisi olemaan kaurapeltona, mutta olisi syksymmällä, elonleikkuun jälkeen, tutkittavaksi vapaana. Kyseessä oli epäilyksittä runsaslöytöinen kivikautinen asuinpaikka, saviastianpaloista päätellen jonkunverran vanhempi kuin saman vesistön varressa linnuntietä n. 6 km alempana sijaitseva Vävarsbackan asuinpaikka. Se otettiin siis v:n 1927 tutkimusohjelmaan, jossa se joutui allekirjoittaneen osalle.

Honkaniemen talo on Huuvarin (Hovarböle) Backkullan virkatalosta lohkaistu uustila. Backkullalle sen palsta-alue joutui kuitenkin vasta äskettäin isossa jaossa. Aikaisemmin se oli kuulunut Lassbackan tiluksiin. Honkaniemi on aivan Askolan pitäjän

itäreunassa, Ilolan eli Eknäsin joen länsirannalla. Joki on tässä Askolan ja Porvoon pitäjän Sikilän (Siggböle) kylän rajana. Askolan kirkolta on paikalle matkaa linnuntietä lähes peninkulman itää kohti, ja Backkullan virkatalosta n. 3 km myös samaan suuntaan. Riihipelto on heti Honkaniemen rakennusten koillispuolella, taloon johtavasta ratastiestä itään, viettäen lähinnä tietä jyrkänlaisesti jokeen päin. Pellon alempi osa on tasaista jokilaaksoa. Pellon yläpuolella, heti ratastiestä länteen, alkaa metsäinen mäkimaa, jossa on isoja kulkukiviä komeina rykelminä. Kivikaudella on pellon ylärinne ollut kapean, pohjoiseenpäin johtavan lahden länsireunalla. Asuinpaikan kohdilla on lahti tehnyt mutkan luodetta kohden samalla kaventuksen salmi-
maiseksi. Pelto on ylimpiä osiaan myöten savimaata. Sen korkeampi yläosa on raivattu viljelykselle vasta viime vuosina, jolloin kivikautiset asutusjätteet tulivat ilmi. Sitä ennen kasvoi paikalla sekametsää. Riihipellon alava jokivarsipuoli on sitävastoin jo vanhaa peltoa. Tämän vanhan pellon ylärajalla oli ollut raivattua uutismaata vastassa yhtenäistä kivikkoa, joka oli ilmeisesti kasaantunut kokoon vanhasta pellosta poistetuista kivistä. Nämä kivet oli viety läheisen Ilolan joen yli johtavan sillan päihin. Niiden joukosta on peräisin sittemmin siltakivistä talteen otettu iso hioinkivi (8828:5). Vanhan pelto-osan eteläpäästä, nyk. Honkaniemen asuinrakennuksesta jokseenkin länteen, oli maan entinen omistaja Erik Lassbacka kertonut aikoinaan löytäneensä kivikirveen, jonka hän oli toimittanut Porvoon museoon.

Riihipellon ylempi rinne, josta kivikautisia asuinpaikkalöytöjä uutisraivauksessa ilmaantui, viettää itään ja kaakkoon päin, pellon keskikohdilla mistä löydöt olivat runsaimmat, jyrkänlaisesti (ks. valokuvia 1, 3, 5). Muinaisen salmen suulla sijaiten se on ollut kivikautiselle asutukselle sopiva paikka, savista maaperää lukuunottamatta. Asettumisen tavallisuudesta poikkeavalle maaperälle selvittää taas se seikka, että seudulla on - mikäli kerrottiin - suorastaan puute hiekkamaista ja hiekanottopaikoista.

Pelto oli paikalle tullessani juuri kynnetty. Löytöalueen määrääminen oli näin ollen helppoa. Valkeita kvartsi-iskoksia näkyi auran viilloksissa. Niiden ja alimpien saviastianmurujen mukaan saatiin löytöjen alaraja tarkoin merkityksi. Se kulki pisteitä a - k myöten (kartta 2) rinteen alareunaa seuraten. Löytörikkainta aluetta oli pellon yläreunan korkein keskikohta, 10 - 12 sarat pellon pohjoispäästä (siltatiestä) lukien. Täältä oli koottu talteen enimmät saviastianpalat. Löytöjä oli heikentymättä aivan tiehen asti, mutta tien ylä- eli länsipuolisesta reuna-
ojasta ei ollut enää mitään ilmaantunut. Alaspäin jatkui rikasta löytöaluetta n. 25 - 30 m tiestä lukien. Pohjoisina ja eteläisinä rajapyykkeinä voidaan pitää kartalle 2 merkittyjä ulommaisimpia kiviesinelöytöjä (8738:1, 3, 7). Saviastianpalojen harvinaisuus alueen eteläpäässä tulkoon myös mainituksi. Näin selvisi ~~se~~, että asutustähteitä esiintyi n. ⁴¹120 m pitkällä ja keskikohdaltaan n. 45 m leveällä alueella, joka oli rinteen korkeuskäyrien mukaisesti suunnilleen ympyrän segmentin muotoinen.

Kaivauksia avattiin löytöalueen rikkaimpaan keskustaan kaksi ja sen eteläpäähän vielä n. 3 m leveä koeoja. Syksyiset sateet tietenkin tavallaan olivat esteenä tutkimukselle savimaassa, mutta toiselta puolen oli maaperästä ja kosteudesta se etu, että kaivausalueet saattoi pitää kokonaisuudessaan paljastettuina koko ajan. Kun kulttuurikerroksen syvyys savimaassa oli vähäinen - suurin osa siitä oli kynnettäessä jo kääntynyt - saatiinkin, paitsi kyn-
nöksen pintatutkimusta, kaivetuksi yhteensä aina 106 m. Selostan tässä kunkin kaivausalueen erikseen.

Isoin keskeisin kaivausalue (vrt. luettelo 8829:1 - 23) käsitti ²48 m rikkaimman löytöalueen keskipaikkeilla. Kynnöksen syvyys paikalla oli 20 - 25 cm. Sen alla oli savea, joka oli luettava vielä kulttuurikerrokseen, enää vain 10 - 15 cm:ä paksulti. Se oli likaisempaa ja vähän kellahtavampaa kuin pohjasavi ja paikoin ruskealle tai punertavalle vivahtavaa. Monin kohdin oli siinä ruskeita, "teerenpilkkumaisia", arvatenkin rautapitoisia pikkutäpliä.

Hiilisiruja oli myös, paikoin isompiakin kekäleitä, samoin palanutta luumurenaa, joka oli kuitenkin paljon hapraampaa kuin hiekkamaassa eikä kestänyt talteenottoa. Kaivauksen alareunassa (F - H:14) oli kulttuurikerros hieman vahvempaa, ulottuen n. 5 cm syvemmälle kuin muualla eli pinnasta n. 40 cm syvään. Savi oli sillä kohden likaista ja mureaa ja löytyi siitä saviastianpaloja aivan pohjaosistakin. Enin osa löydöistä oli jo peltomullassa. Sen alta löytyi kuitenkin vielä m.m. useampia saviastianpaloja, yleensä n. 35 cm:n syvyydelle, ja kaivauksen alareunassa, kuten jo mainittiin, joku pala syvempääkin. - Ruudusta F:10 paljastui pieni kiviliesi (kuv. 6 - 8), kooltaan vain vähän yli 50 cm:n läpimittainen. Sen reunakivet alkoivat näkyä kohta kun kynnetty maa oli pois lapioitu. Ylimmäksi pistivät näet lieden sisustaan päin hieman kaltevain laakamaisten reunakivien ulkosyrjät (vrt. valokuvia). Keskus oli vähän alempana ja liesi muodosti kuten matalan kivetyn kuopanteen. Kivet olivat vahvasti palaneita ja niitä oli kahdessa kerroksessa yhteensä 25 kappaletta, osaksi kait paloja tulen särkemistä isommista kivistä. Pari palanutta lieteen alkuaan ehkä kuulunutta kiveä oli ruudussa F:11. Mutta hiiltä ei liedessä ollut eikä myöskään mustaa tai punaista palomaata. Sen sijaan oli alempana rinteellä ruudusta F:11 alkaen heikosti punertava palomaajuova, joka arvatenkin on syntynyt veden mukana liedestä alaspäin valuneista palojäljistä. Sama ilmiö toistuu, kuten kohta nähdään, seur. ²kaivausalueella. Itse lieden ympäryks oli kovaa, verraten puhdasta ruosteenkirjavaa ("teerenpilkullista") savea.

Luoteinen lisäkaivaus (vrt. luettelo 8829:24 - 42), ²25 m, avattiin heti edellisen luoteispuolelle, pitäen silmällä täältä pellon niskaojasta löytyneitä palaneen saven kappaleita. Yhtenäistä ruudutusjärjestelmää jatkettiin tänne edelliseltä alueelta. Palaneista savikokkareista muodostui tähän kuoppa, jonka keskikohta sattui suunnilleen niskaojan kohdille, vrt. kartta 3, ruutu S:2, ja joka jatkui vielä länteenkinpäin tien alle, tuskinpa kuiten-

kaan kovin pitkälle. Siinä oli savipaakkuja, joista näytteitä otettiin talteen (8829:38, 39, 41, 42), yhtenäisenä alueena hieman punertavassa savessa. Savipaakkujen alla oli ohut kerros hiili-sohjuja (vrt. 8829:39,41) n. 45 - 50 cm syvällä pinnasta lukien, joko (ojan länsireunassa) heti palaneiden kokkareitten alla, tai (ojan itäreunassa) n. viittisen cm kokkareitten alarajaa syvempänä. Palaneissa savipaloissa on useissa selviä halotun puun painamia jälkiä. Tämä kuoppa vastanee hiekkamaanasuoinpaikkojemme palo-^{Kiuruvesi/}maakuoppia (vrt. esim. Hj. Appelgren-Kivalo, SMYA XXIV:1, ~~Vihanti~~). Mielenkiintoista on että palaneet savikokkareet olivat sellaisessa sikinsokkisessa järjestyksessä, joka osoittaa, että kuoppaa on usein käyty penkomassa. Kokkareita oli levinnyt myös paljon kulttuuririmaahan kuopan ulkopuolelle. Kuoppaa ei voi siis selvittää syntyneeksi yksin tulenpidosta paikalla; se näkyy vertauksesta seur. kaivausalueessa tavatun liedenpohjan kanssa, jonka alla savi oli kokonaisuudessaan punaiseksi palanutta, mutta ei ollut kokkareiksi särkynyt. Luulenkin että palaneita savipaloja sisältävä kuoppa ruudussa S:2 on tulensäilytyskuoppa (vrt. Sune Lindqvist, Fornvännen 1917, s. 168), jonka jokapäiväinen käyttö selvittää savikokkareiden esiintymismuodon. Kuopan ulkopuolella oli, kuten jo sanottiin, myös jonkun verran savipaloja, ja siitä oli levinnyt, osaksi kait veden mukana, nokea, hiiltä ja punertavaa palaneen saven väriä rinnettä myöten alaspäin. kuten kartasta 3 selviää. - Ruudussa R:6 oli heikosti ruskeanpunertavaa savea ja hiilisirua melkeinpä nelisnurkkaisena n. metrin laajuisena kehänä.- Muuten toistui tässä kaivausalueessa samat ilmiöt kuin edellisessäkin. Kulttuurikerros ja löydöt ulottuivat vain n. 35 cm syvään - 15 cm syvemmälle mennyttä äsken tarkemmin selostettua tulli-kuopan pohjaa ja joitakin hiilitäpliä lukuunottamatta. Enimmät löydöt tulivat jo n. 20 cm:n vahvuisesta kynnösmullasta, josta löytyi myös jo paljon palaneita savipaakkuja.

2

Eteläinen koekaivaus (8829:43 - 55), 33 m, aiheutui Riihipel-
lon 15.saralla, ^{pellon/} pohjoispäästä lukien, tavatuista palaneista kivistä,
jotka viittasivat liedensijaan. Samoilla paikoin näkyi myös paljon
kvartsi-iskoksia ja aikaisemmin oli näiltä kohdin löydetty myös
muuan kirves (8828:1). Alue oli löytököyhää, sekä kynnösmullasta
että sen alta ilmaantui sangen vähän talteenkorjattavaa. M.m. oli
saviastianpaloja ylen niukasti, mikä tukee Honkaniemen talon pojan
Vilho Nurmen huomiota saviastialöytöjen keskittymisestä pohjoisemmak-
si löytöalueen keskikohdille. Tämä osa peltoa kuuluukin olevan
jo vanhempaa, joten on mahdollista, että löytöjen puute on viettä-
vä pitempiäaikuisen viljelyksen tilille. Mutta itse kulttuurikerrok-
sessa oli enemmän vaihtelua kuin edellisissä kaivausalueissa. Kerrok-
sen vahvuus ei tosin ollut sanottava. N. 15 - 20 cm paksun pelto-
mullan alla sitä oli säilynyt korkeintain 10 - 15 cm:n vahvuudel-
ta, liesikohtia y.m.s. lukuunottamatta. Pohjamaa oli yleensä 30 -
35 cm syvässä. Huomattavin kiinteä asumusjäte oli lähes metrin
läpimittainen liedenpohja ruuduissa $\gamma - \delta$:V, 30 cm:n syvyydessä pinnas-
ta lukien. Juuri tästä liedestä peräisin olivat ne kynnösmullas-
ta ruutujen γ :V - VI kohdilta tavatut palaneet kivet, joitten
mukaan tämä kaivausalue valittiin. Liesikivistä olivatkin enää vain
pohjimmaisat paikoillaan, kuten kartasta 4 selviää. Hiiltä ja no-
kea oli myös näkyvissä. Lieden alla oli savimaa punaiseksi läis-
käksi palanut. Hiilet ja noki olivat tämän palomaan päällä ja
reunoilla. Lieden lounaisnurkassa oli pieni syvä nokikuoppa. Lieden
vierestä löytyi iskoksia ja saviastianmuruja ja pikkuruista palanut-
ta luumurenaa näkyi maassa paljon (8829:48 - 51). - Toimenkin lie-
denjäännös tavattiin ruuduista β :XI - XII. Se oli pienen, vähän
yli $\frac{1}{2}$ m:n laajuisen itänurkastaan suorakulmaisen kivikauden lieden
muotoinen hiilikoko, jonka reunaosat olivat n. 25 - 30 cm syvässä,
mutta jonka keskessä hiiliä meni aina 60 cm syvään maan sisään.
Aivan pohjimmaisten hiilien joukossa oli vielä kvartsi-iskos. Kiviä
oli jäljellä enää vain kaksi; punaista palomaata ei ollut ensin-
kään. Nokiläiskän ympärillä oli likaista maata melkein lieden muo-
toa seuraten, kuten kartta 4 osoittaa. Liedestä löytyi pieni savi-

astianmuru ja palanut luupala (8829:53 - 55). - Nuotionpaikkana voinee pitää muuatta hiilimaaläiskää, jonka keskikohta sattuu ruutuun δ :VIII. Pieniä hiili- ja likamaaläiskä oli paljon; paalunreijäksi en uskaltaisi väittää niistä ainoatakaan vähäisen syvyyden takia. Omituisin oli hiililäiskä ruudussa β :II, joka muistutti hiiltynyttä ja maahan puolikallelleen puristunutta tynnyrimäistä puuastiaa.

Alimmat löydöt kohdista a - k (8829:56 - 58) olivat paitsi kvartsi-iskoksia ja jöitakin piisiruja pienen pieniä saviastianmuruja. Koristuksia on niissä kuitenkin sen verran, että näkee niiden kuuluvan aivan samaan tyyliin kuin pelloilta kaikkialta ylempää löytyneet saviastianpalat. Kun löytökohdat (a - k) ovat jo rinteiden alapuolella tasasella maalla, on otaksuttavaa, että löydöt täältä ovat joko viljelyksen kuljettamia tahi luultavammin jo kivikaudella rantaveteen pudonneita. Savimaan rantalietteisessä ne ovat voineet säilyä hyvin, kun taas hiekkamailla veden huuhteleva hiekka on helposti hävittänyt saviastianpalat. Siitä voi johtua, että saviastianmuruja ulottui täällä alemmaksi kuin yleensä kivikautisilla asuinpaikoillamme, missä ne tavallisesti loppuvat selvästi jo ennen iskosten alarajalle tuloa.

Savimaasta johtuu muitakin poikkeuksia siitä, mitä kivikautisilla asuinpaikoilla on yleensä totuttu pitämään sääntönä. Paikka on asuttuna ollessaan ollut tietenkin nurmsettunutta rantatörmää. Löydöt ja asutustähteet eivät siksi ole sekoittuneet maahan läheskään samassa määrin, kuin rantahietikoilla. Senvuoksi kulttuurikerros alkoi niin läheltä pintaa, että se oli suurimmaksi osaksi tuhoutunut jo viljelyksessä; sen vahvuus jäi melkein puoleen tavallisista mitoista, ja hiekkamailta tuhkatihään ilmaantuvia, lähes metrin syvälle meneviä kulttuurimaakuoppia oli vähän ja nekin paljon tavallista matalampia. Saviastianpalat olivat enimmäkseen reunoiltaan pyöristyneitä, samanlaisia kuin huuhtoutuneiksi oletetut palat hiekkamailla. Tämä johtunee osaksi ehkä pintaveden ja kasvillisuuden vaikutuksesta, sillä saattoi havaita, että harvoissa syvemmillä löytyneissä paloissa murtopinnat olivat yleensä terävämpinä säilyneet. Luumurujen niukka talteensaanti saa myös selvi-

tyksensä maanlaadusta paikalla.

Löytöjä on Honkaniemen asuinpaikalta kaikkiaan jo tallessa huomattava määrä (8727, 8737, 8738:1 - 12, 8828:1 - 50, 8829:1 - 58). Ehyinä tai katkelmina on niissä muinaisesineitä edustettuna seuraavasti:

	1926-27.	1928 ³	Yhteensä
Kirveitä	6	2	8
Tasatalttoja	5	—	5
Reikäkiviä, valmiita	1	—	1
" , keskentekoisia	1	—	1
Kiviaseiden kappaleita	10	—	10
<i>Piimanpainoja</i>	—	1	1
Isoja hioinkiviä	2	—	2
Käsihioimia ja hioinkiven paloja	35	7	42
Hiottuja kivipaloja	6	3	9
Kivisahoja	1	—	1
Teelmiä	1	—	1
Piinuolenkärkiä	4	1	5
Piikaapimia	5	3	8
Piiliuskoja, retušoituja ja muuten muodosteltuja	18	11	29
Pii-iskukiviä	1	—	1
Pii-iskoksia	95	40	135
Vuorilajikaapimia	3	—	3
Vuorilaji-iskoksia	142	29	171
Kvartsikaapimia	2	1	3
Kvartsi-iskoksia, retušoituja ja muuten muodosteltuja	10	—	10
Kvartsi-iskukiviä	2	—	2
Kvartsi-iskoksia	186	32	218
Saviastianpaloja	1688	450	2138
Saviesineiden katkelmia	6	—	6
Palaneita savikokkareita	113	—	113
Luumuruja	23	—	23
Hiili- ja maanäytteitä	(8)	—	(8)

Tähän on vielä lisättävä muuan vähän käytetty iso hioinkivi,

³ Tähän tulee vielä lisäksi v. 1928 museoon saadut Saunapellon löydöt: Kaivosimen puolikas, kvartsi-kaavin ja 30 palanutta savikokkareita (18952:18-20)

joka jäi Honkaniemen taloon. - Löytöjen lukuisuus johtuu tietenkin siitä, että esineet ovat savimaassa matalalla, joten niitä on peltoa muokattaessa penkoutunut esiin huomattavat määrät. - Oikokirveet ovat n.s. Jäkärän tyyppisiä. Hioimien joukossa on kiertäen hangattuja hioinkiviä ja kellanruskeasta pehmeästä hiekkakivestä tehtyjä käshioimia. Pii on tietenkin venäläistä. Vuorilaji-iskokset ovat enimmäkseen kovaa, omalaatuista kiveä. Saviastianpalat ovat pääasiassa hienostunutta kampakeramiikkaa, jossa on paljon kuvioaiheita, vähältä osaltaan Uskelan keramiikkaa, vastaten siis Jäkärän keskimäisen vyöhykkeen saviastioita. Saven laatu ei ole \paitsi poikkeustapauksissa/ kuitenkaan huokoista. Eri vyöhykkeitä ei Honkaniemen asuinpaikalla saatettu havaita: saviastianpalat olivat löytöalueen ylä- ja alareunoilla aivan saman tyyllisiä. Mielenkiintoisia ovat nuorakoristeet erään astian reunan päällä (8828:46); niille on vastineensa Viipurin Häyrymäen keskimäisestä löytövyöhykkeestä (astia XII). Saviesineistä ovat huvittavia Räisälän savikukkoihin verrattavat oletetut phallus-amuletit (8828:48, 8829:31; vrt. Ailio, Wohnplatzfunde I, s. 94). Löytökalusto on siis kampakeramiseen kulttuuriin kuuluvaa, ja, jos otetaan huomioon länsi- ja itäsuomalaisten asuinpaikkojen vähäiset eroavaisuudet, jää se jonkunlaiseksi väli-
muodoksi kummankin välillä. Itäisiä piirteitä ovat piin suuri runsaus ja keramiikassa savenlaatu, läntisiä kiviesineistö ja osittain saviastiain koristelu. Kronologiset indeksit, hieno kuviokampakeramiikka ja venäläinen pii sen ohella, ovat eittämättömän selvät. Asuinpaikka kuuluu samaan vaiheeseen kampakeramisessa kulttuurissa, kuin esim. Säkijärven Suurpäälä ja Ravin ylempi asuinpaikka, Virolahden Heikkilä ja Jäkärän keskimäinen vyöhyke, mutta se on vanhempi kuin alempana saman Ilolan joen laaksossa sijaitseva Porvoon Vävarsbackan asuinpaikka.

Korkeusmittausta ei voi vaakituskoneen epäkunnon vuoksi pitää vielä lopullisena. Kiintopisteeksi otettiin muuan iso maakivi Honkaniemen ratastien länsireunalla luoteisen lisäkaivauksen kohdalla. Pisteestä ympärille hakattiin kiveen rengas.² Arviolta otettiin pisteen korkeusarvoksi 27 m, joka osoittautui liian suureksi. Ilolan

¹ Sekä v. 1928 löydetty liinainpaine.
² Kiintopiste muutettu, ks. lisäpöytä.

joen vedenpinnan korkeudeksi saatiin nimittäin siten 19,95 m. Topografikartan mukaan kulkee 8 sashenin, s.o. 17,04 m:n korkeuskäyrä Ilolan joen yli vasta vähän löytöpaikan yläpuolella, eri painoksissa hieman eri tavalla. Voimme näin arvioida joen normaalikorkeudeksi kyseenalaisessa kohdassa vähän alle 17 m. Kun joki lokakuun alussa, allekirjoittaneen suorittaessa tutkimuksia paikalla, oli syys-sateiden takia huomattavasti tulviltaan, ehkä n. $\frac{1}{2}$ - 1 m tavallista tasoa korkeammalla, voimme ottaa joen pinnan korkeudeksi 17,5 m. Tämän mukaisesti saimme kiintopisteen korkeudeksi 24,55 m, keskimäisen kaivausalueen 22,03 - 20,98 m, luoteisen koekaivauksen yläreunan 22,88 m, eteläisen kaivauksen 21,18 - 20,05 m, rikkaan löytöalueen alarajan korkeudeksi 20,65 m ja löytöjen alimman rajan (kartta f) korkeudeksi 19,02 m.

Yhdistääkseni löytöpaikan korkeusmittauksen sekä tarkkavaa-
 kitukseen että Porvoon Vävarsbackan korkeusmittoihin, suoritin
 vaakituksen alkaen Porvoon - Loviisan maantien sivulla Ilolan
 kylässä olevasta tarkkavaa-
 kituksen kiintopisteestä n:o 2293
 Vävarsbackan kautta Honkaniemeen. Tämän vaakituksen tulokset
 olivat seuraavat:

	M yli meren
Tarkkavaa- kituspiste n:ro 2293	9,84
Kiintopiste Vävarsbackan kosken alla kivessä	12,16 12,42
N.s. Keson kiintopiste läh. V:n asuinpaikkaa ...	23,65 23,86
Vävarsbackan kaivausalue	20,85 - 19,63 21,06 - 19,84
" koeoja, alimm. luumurujen löytöp.....	19,70 19,91
" " , " saviast.pal. "	19,50 19,51
" " , " kiviesin. ja iskokset ..	18,89 19,10
Mutamaan yläraja asuinpaikan alla	18,14 18,35
Maakivi läh. Eknäsin navettaa	21,20 21,12
Kiintopiste Honkaniemen asuinp:n luona	23,57 23,15
Honkaniemen asuinp. luot. kaivaus, p. P - Q:1 - 2 ..	21,70 21,28
" " " " p. T - U:1 - 2 ..	21,90 21,48
" " " " p. P - Q:4 - 5 ..	21,46 21,04
" " " " p. T - U:4 - 5 ..	21,60 21,18

Honkaniemen	asuinp.	kesk.kaivaus,	p. C - D: 8 - 9.....	20,94 20,52
"	"	"	" p. L - M: 8 - 9.....	21,05 20,63
"	"	"	" p. C - D:14 -15.....	20,00 19,58
"	"	"	" p. L - M:14 -15.....	20,15 19,73
"	"	etel.	" p. δ - ϵ : I -II	20,13 19,71
"	"	"	" p. α - β : I -II	20,30 19,78
"	"	"	" p. δ - ϵ :III-IV	19,95 19,53
"	"	"	" p. α - β :III-IV	19,92 19,50
"	"	"	" p. δ - ϵ :VII-VIII...	19,50 19,08
"	"	"	" p. α - β :VII-VIII...	19,58 19,16
"	"	"	" p. δ - ϵ :XII-XIII...	19,07 18,65
"	"	"	" p. α - β :XII-XIII...	19,19 18,77
"	"	löytörikkaan alueen alaraja.....		19,62 19,25
"	"	löytökohta 8828:4		18,41 17,99
"	"	"	a	18,42 18,00
"	"	"	b	18,30 17,88
"	"	"	c	18,25 17,83
"	"	"	d	18,19 17,77
"	"	"	e	18,13 17,71
"	"	"	f	18,04 17,62
"	"	"	g	18,13 17,71
"	"	"	h	18,31 17,89
"	"	"	i	18,30 17,88
"	"	"	k	18,26 17,84
"	"	karttapiste 1 (joen pinta)		16,52 16,10
"	"	"	2	17,78 17,36
"	"	"	3	17,92 17,50
"	"	"	4	18,23 17,81
"	"	"	5	19,88 19,46
"	"	"	6	21,79 21,37
"	"	"	7	23,05 22,63
"	"	"	8	18,41 17,99
"	"	"	9	18,76 18,34
"	"	"	10	19,66 19,24

Honkaniemen as.p. karttapiste	11	19,76
" " " "	12	19,35
" " " "	13	19,00
" " " "	14	18,71

Tulos herätti heti epäilyksiä. Ilolan joen pintamitta ^(16,52) 16,10 edellyttäisi n. ^(16,2) 15,5 m:n normaaliveuden pintaa, mikä lienee liian alhainen. Ja toiseksi Vävarsbackan Honkaniementä nuoremman asuinpaikan korkeusmitat tulevat päinvastoin kuin odottaisi vastaavia Honkaniemen mittoja vähän ylempiä. Vaakituskone tarkistettiin kohta ja havaittiin sen olevan melkoisesti epäkunnossa, joten varsinkin matkan alkutaipaleella, Ilolan ja Vävarsbackan välillä, missä mitat mäkisen maanlaadun vuoksi oli otettava sangen epätasaisin välimatkoin, virhettä saattoi tulla melkoisesti. Vähemmän vikaa pitäisi olla sitävastoin Honkaniemen ja Vävarsbackan välisen taipaaleen mitoissa, matka kun oli enimmäkseen tasaista maata. Kovin suuri ei virhe voi senvuoksi olla, metrin verran tai vähän enemmän korkeintain. Luulisin, että yllä lyhyesti mainittuja topografikartan mukaan tehtyjä korkeuslaskelmia on pidettävä maksimilukuina.

Professori W. Ramsay-vainaja epäili aina Vävarsbackan korkeusmittoja, jotka eivät tosin olleet vielä yhdistettyjä tarkkavaakitukseen, liian alhaisiksi. Nyt suoritetusta virheellisestäkin vaakituksesta selviää, että epäilyt ovat olleet aiheettomia. Korkeusmitat tulevat jokatapauksessa huomattavasti Ramsayn oletettomia alhaisemmiksi. Arvelen sen vuoksi että maankohoamiskäyrät näillä paikkein tekevät huomattavan mutkan pohjoiseen päin, seuraten suunnilleen Salpausselän suuntaa (vrt. Sauramo, Jääkaudesta nykyaikaan, kartat siv. 120 ja 151), mikä tuntuukin luonnolliselta, kun oletetaan maankohoamisen johtuvan maankuoren pyrkimisestä, ennalleen jääkautisesta mamerjään painon aiheuttamasta vajoamisesta. Maankohoamiskäyrien voi, jos näin on, tosiaankin otaksua seuraavan maajään sulamiskäyriä. Nykyistenkin lyhytaikaisten maankohoamishavaintojen mukaan näyttää Porvoon seudulla huomattavia poikkeuksia (ks. esim. Witting, Fennia 39:5, s. 274, kartta 23). Honkaniemen ja Vävarsbackan korkeusmittausten antamaa poikkeuksellista tulosta on siis,

kunhan se tulee tarkistetuksi, pidettävä geologisesti sangen tärkeänä.

Miten on sitten Honkaniemen ja Vävarsbackan keskinäiset korkeussuhteet selvitettävä? Honkaniemen asuinpaikka kuuluu hienostuneen tyypillisen kampakeramiikan ja alkavan Uskela-keramiikan ajalle, Vävarsbacka taas Uskela-keramiikan loppuvaiheille. Finnsin ja Myntin asuinpaikkojen mukaan arvioiden (SMYA XXXVI:1, s. 72) saataisiin Espoossa näiden kampakeramiikan tyylien korkeuseroksi metrin verran tai vähän enemmän. Porvoon seudulla on siis oletettava enintään metrin eroa. Ottamalla Honkaniemen asuinpaikan alarajaksi alimman iskosten ja saviastiain löytökohdan f saadaan sen korkeudeksi topografikartan mukaan arvioiden 19,02 m ja tarkkavaakituksesta lähtevän mittauksen mukaan ^{18,04} 17,62 m. Vävarsbackassa tavattiin alimmat saviastianpalat - nyt suoritettua tarkkavaakituksesta aljettua mittausta seuraten - ^{19,30} 19,51 m, ja alimmat iskokset ja kiviaseet ^{18,89} 19,10 m merta ylempää, ja alimman oletetun rantaviivan, hiekkamaan alarajan, korkeudeksi saadaan ^{18,14} 18,35 m. Suhde ei tulene paljon muuttumaan tarkistetussakaan mittauksessa, molempien asuinpaikkain alaraja tulenee likimain samaksi. Siitä huolimatta on vertausta muualta saatuun asuinpaikkakalustoon, joka osoittaa Honkaniemen löydöt kuviokampakeramiikkoineen ja piinpaljouksineen Vävarsbackan löytöjä vanhemmiksi, pidettävä mielestäni kronologisesti sitovana. Jo pienet paikalliset seikat rannan muodossa ja maan laadussa voisivat tietenkin vaikuttaa, että eroa ei tuntuisi juuri nimeksikään, kun on kysymys näin peräkkäisistä aikavaiheista ja vielä seudulla, missä maankohoaminen on melkoisen vähäistä. Honkaniemen poikkeukselliset korkeusmitat veisinkin tältä kohdaltaan ensi sijassa paikan poikkeuksellisen maanlaadun, savimaan tilille. Edellä jo huomautettiin, että Honkaniemen kivikautisessa rannassa veteen joutuneiden saviastianpalojen voi otaksua säilyneen rantalietteessä paremmin kuin hiekkarannoilla. Ja aivan sen mukaisesti ei löytöpaikalla ollutkaan huomattavissa mitään korkeuseroa alimpien saviastia- ja kivilöytöjen välillä, kun taas Vävarsbackassa, hiekkapohjalla, tämä ero oli kuten tavallisesti havaittavissa. Tä-

mä voi jo vaikuttaa asiaan. Lisäksi ilmoitti tohtori Sauramo minulle suullisesti tiedusteluuni, että varsinkin vahvemmassa savimaassa voi edellyttää, sen jouduttua kohoamisen jälkeen kuiville, tapahtuneen huomattavasti laskeutumista ja ehkä vierimistäkin, lähinnä tietysti rinteiden alareunalla nykyisen jokivarsitasangon liepeellä. Mainitut seikat riittänevät yhdessä selvittämään sen ilmiön, että Honkaniemen asuinpaikan korkeusmitat ovat oletettua hieman alempia. Normaalioloissa niiden olisi tullut olla Vävarsbackan vastaavia mittoja hiukan korkeampia.

Kes. 1928 on aikomuksena tarkistaa mittaus tarkkavaakitusesta lähtien. Lopulliset mitat tulen sitten punaisella värillä merkitsemään tähän kaivauskertomukseen vietyjen mittojen päälle.

Myöhemmin on Honkaniemen talon poika Vilho Nurmi ilmoittanut allekirjoittaneelle, että Honkaniemen saunamäkeä syksyllä 1927 peloksi kynnettäessä tuli esiin kivilatomus, joka muistutti kivikautiselta asuinpaikalta paljastettuja liesiä. Kivet olivat siinä palaneita ja läheltä ilmaantui kynnöksen alta palanutta maata, joka muistutti luoteisen kaivausalueen tulikuoppaa. Paitsi palanutta savea ei mitään löytöesineitä - saviastianpaloja tahi kiviaseita - tavattu. Asutusjätteet on tarkastusta varten säilytetty koskemattomina.

Lopuksi mainittakoon että Honkaniemestä runsaasti $\frac{1}{2}$ km etelälounaaseen päin on samalta Ilolan joen länsipuoliselta rinteeltä, Huuvarin kylän Lehtelän talon maalta aikanaan tavattu iso, kahden puolen kiertäen hangattu hioinkivi, joka oli kuitenkin päässyt hukkaantumaan. Löytökohta on merkitty kartalle 1. (9183:1).

Tutkimukset Honkaniemessä suoritettiin lokakuun 2 - 9 p. v. 1927.

Aameruopaeuh

J. K.

Syyskesällä 1928 sain tilaisuuden virkamatkallani suorittaa uudelleen Askolan Honkaniemen ja Porvoon Vävarsbackan kivikautisten asuinpaikkain vaakituksen tarkkavaakituskiintopisteestä 2293 lähtien. Viime vuoden vaakitusvirheet olivat absoluuttisesti ottaen pienenlaisia, mutta molempien asuinpaikkain korkeusero tasoitui kuitenkin hieman. Kaivauskertomuksessani lausumani mielipiteet asuinpaikkain poikkeuksellisesta absoluuttisesta korkeudesta ja relatiivisesta, keskinäisestä korkeussuhteesta saattavat jäädä muuttamatta. Seuraava taulukko valaiskoon asuinpaikkain keskinäistä korkeussuhdetta (maanpintamittojen mukaan).

<u>Honkaniemi.</u>		<u>Vävarsbacka.</u>	
Asuinpaikan korkeus	22 - 19 m	Samoin	22 - 19 m
Ylin liesi (F:10) n.	20,75 m	- -	- -
Liesi ruudussa γ - δ :V, n.	19,80 m	Liesi	19,98 m
Alin lieden pohja n.	19,30 m	- -	- -
Vahvempi kulttuurikerros	loppuu 19,57 m	Samoin:	19,70 m
- -		Alimm. luumurut	19,70 m
Alimm.saviast.palat	18,04 m	Alimm.saviast.palat	19,30
Alimm. löyd. yleensä (saviastianpaloja y.m.)	18,42-18,04 m	Alimm. ^{in situ} todetut is- kokset	18,89 m
Alin mahdollinen rantaviiva	18,04 m	Samoin	18,14 m

*vaakitus
mudellaan*

Huomioon on tietysti otettava, että epäkunnossa oleva vaakituskone, jolla Honkaniemen mitat kiintopisteestäni v. 1927 otettiin, on voinut aiheuttaa pienempiä, jonkin cm:n virheitä jo kaivaus- ja kartoitusalueelta otettuihin mittoihin. Mahdollisuuksia näiden mittojen tarkistukseen ei kuitenkaan enää ollut ja oleellista merkitystä näillä pikkuvirheillä tuskin lienee.

Molemmat asuinpaikat tulevat siis likimain samalle korkeudelle, nuorempi Vävarsbackan asuinpaikka hieman ylemmäksi. Asuinpaikkain ikäerohan ei ole iso, Uskelan keramiikkaahan on jo Honkaniemestä, ja hienostunutta kuviokampakeramiikkaahan esiintyy yhdessä Uskelan keramiikan kanssa esim. Jäkärilän keskimäisellä ja vähin alimmallakin vyöhykkeellä, Uskelan Sinivuorella ja nyt viimeksi Siuntion Tallmalmsåsenin asuinpaikalla. Siuntiossa ulottuu Uske-

lan keramiikka selvästi alemmaksi, kuin kuviokampakeramiikka: jälkimäisen alaraja on siellä, vastaiseksi tarkistamattomien tietojen mukaan n. ²⁵25,70 m, edellisen ^{23,70}24 (23,85). Honkaniemen ja Vävarsbackan asuinpaikkojen absoluuttiseen korkeuteen nähden huomautettakoon, että Ramsayn antamien tietojen mukaan (Litorinagränsen i sydliga Finland, s. 247, Askola; Fennia 47:4, s. 6, Pernaja) arvioiden ei ole mahdotonta, että litorinaraja seudulla olisi n. 28 m:n vaiheilla (merkitsisikö Honkaniemen talon länsipuolella nähtävä suunnilleen tälle korkeudelle tuleva terrassi litorinarantaa? Vielä enemmän rantavallia muistuttava sora- ja kivikkomuodostuma on metsässä talosta n. neljännes km. lounaaseen) Tästä on 18,5, joka tulenee lähelle kummankin asuinpaikan muinaista rantaa, n. 66%, mikä soveltuisi hyvin muiden Uskelan keramiikan löytöpaikkojen prosenttilukuun, mutta olisi kuviokampakeramiikalle, jolle olisi odotettava n. 70:n korvissa olevaa prosenttilukua, liian alhainen. Ehkä on myös Ramsayn (Fennia 47:4, s. 31 ja seur.) oletama litorina-maksimia myöhempi kivi-kauden transgressio, joka Ramsayn mukaan (main. teos, s. 34) on tapahtunut todennäköisimmin juuri Porvoon Vävarsbackan asuinpaikan ajalla, muiden kertomuksessani mainitsemain syiden ohella osaltaan vaikuttanut tasottavasti näiden asuinpaikkain keskinäiseen korkeussuhteeseen.

Kun se kivi, johon viime vuonna hakkautin Honkaniemen kiintopisteen, tulee ~~tulenee~~ ^ltienteossa särjettäväksi, hakkautin uuden (ristin) isoon maakiveen edellisestä 13,5 m lounaaseen. Sen korkeudeksi tuli 24,38 m yli N.N:n.

Honkaniemessä käydessäni sain jälleen talteen joukon Riihipellosta koottuja löydöksiä (8952:1 - 17) ja myöhemmin on Vilho Nurmi lähettänyt museoon pellosta löytyneen pienen nuppipäisen siimanpainon (8970). Piiliuskareista oli jokunen löydetty talon pihalta, maantien ja asuinrakennuksen väliltä. Nämä löydöt olen lisännyt edellä esitettyyn löytöluetteloon.

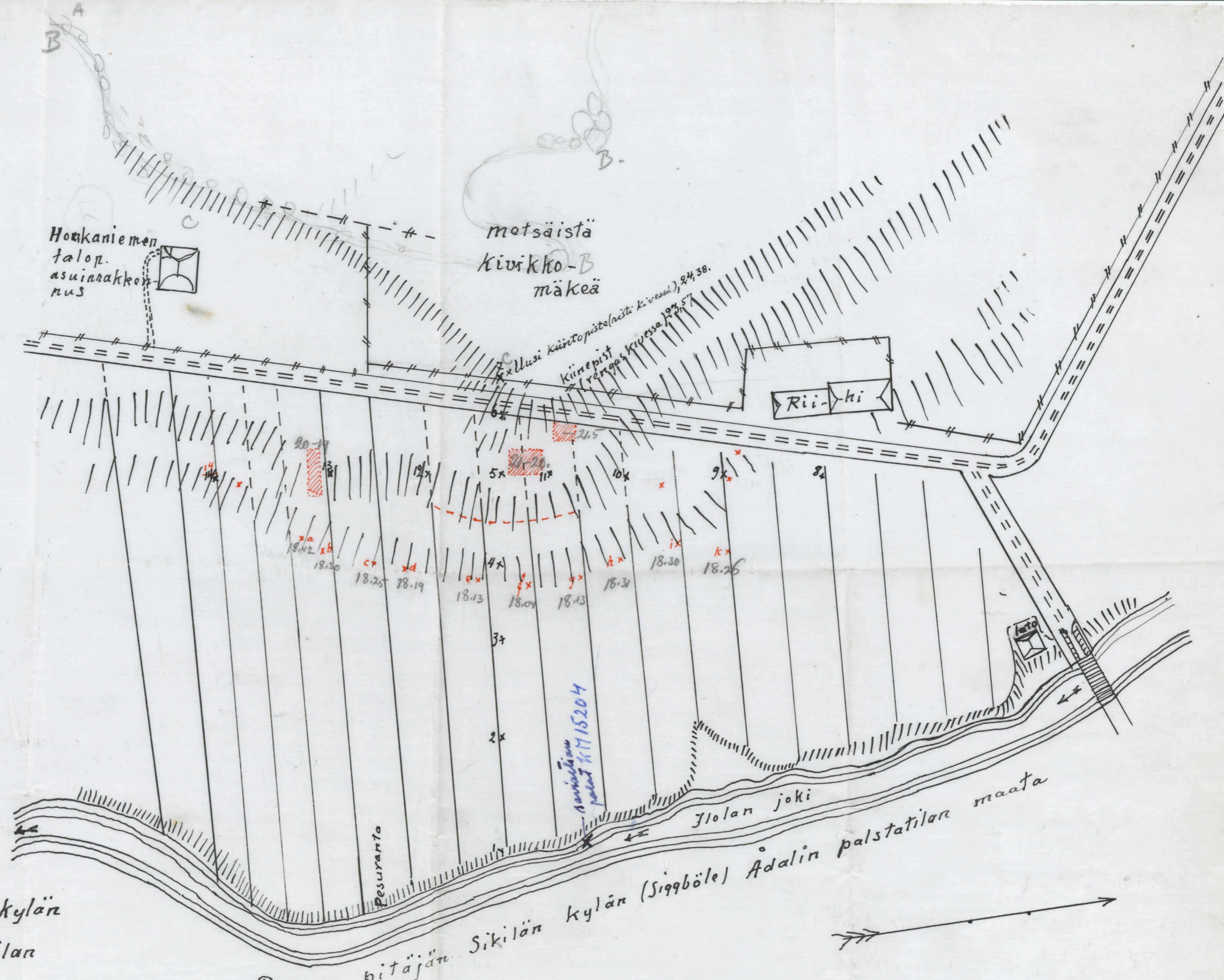
Kaivauksieni jälkeen tavattiin syks. 1927 Honkaniemen Saunapellosta, n. 100 - 130 m talon asuinrakennuksesta lounaaseen, ki-

vikautisia asutuslöytöjä, joista kirjetietojen mukaan olen jo ottanut maininnan kaivauskertomukseeni. Pellolla kasvoi kauraa käydessäni 1928 paikalla, joten havaintoni jäivät vajavaisiksi. Saunapelto on Honkaniemen ^{ohi} Lehtelään vievän ajotien ylä- eli länsipuolella, talon navetan ja saunan välillä. Se on savimaata ja jonkunverran Riihipeltoa korkeammalla, ehkä viimeisen pellon yläreunan ja kiintopisteen tasoilla. Kaivauksien aikana syysk. 1927 se oli kuokkamaana (sen kohta on merkitty kartalle 2). Saunasta n. 15 m koilliseen oli tavattu turpeen al~~t~~a, hyvin matalal~~t~~a, liesikiveyksen jäännöksiä (palaneita kiviä). Liedestä pohjoiseen ja luoteeseen oli saunan edussaroilta ilmaantunut useammasta, ainakin kolmesta, kohden, palaneita savipaakkuja (8952:20) samanlaisina yhtyminä kuin kaivauksissa ruudussa S:2. Löytöjä ei täältä sitävastoin tullut muuta kuin yksi kvartsikaavin (8952:19). Hieman etäämpää pellon yläsyrystä, saunasta pohjoisluoteeseen 50 m, oli navettarakennuksesta lukien 4. ja 5:n saran (ja saunasta lukien 3 ja 4:n saran) välisen ojan yläpäästä löydetty mahdollisesti kivikautinen kovasimen kappale (8952:18).

Tarkistustutkimukset paikalla suoritin 30 p. elok. - 2 p. syysk. 1928.

Aarre Ruoponen

28

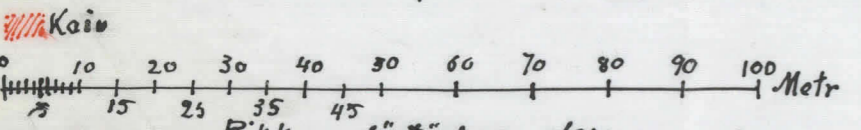

Matko ja yleensä

Kartta 2

Kivikautinen asuinpaikka
 Askolan pitäjän Huuvarin kylän
 Hankaniemen palstatilan
 maalla

Kartoittanut A. Europæus 6-7/V 1927

lamm = lamm.

Porvoon pitäjän Sikilän kylän (Siggböle) Ådalin palstatilan maata

Jolan joki

Pesuranta

Uusi kiertopiste (nasti kivessä) 24.38.
 Kiemepist (rengas kivessä) 25.57

20-19
 18.12
 18.30
 18.25
 18.19
 18.13
 18.09
 18.13
 18.31
 18.30
 18.26

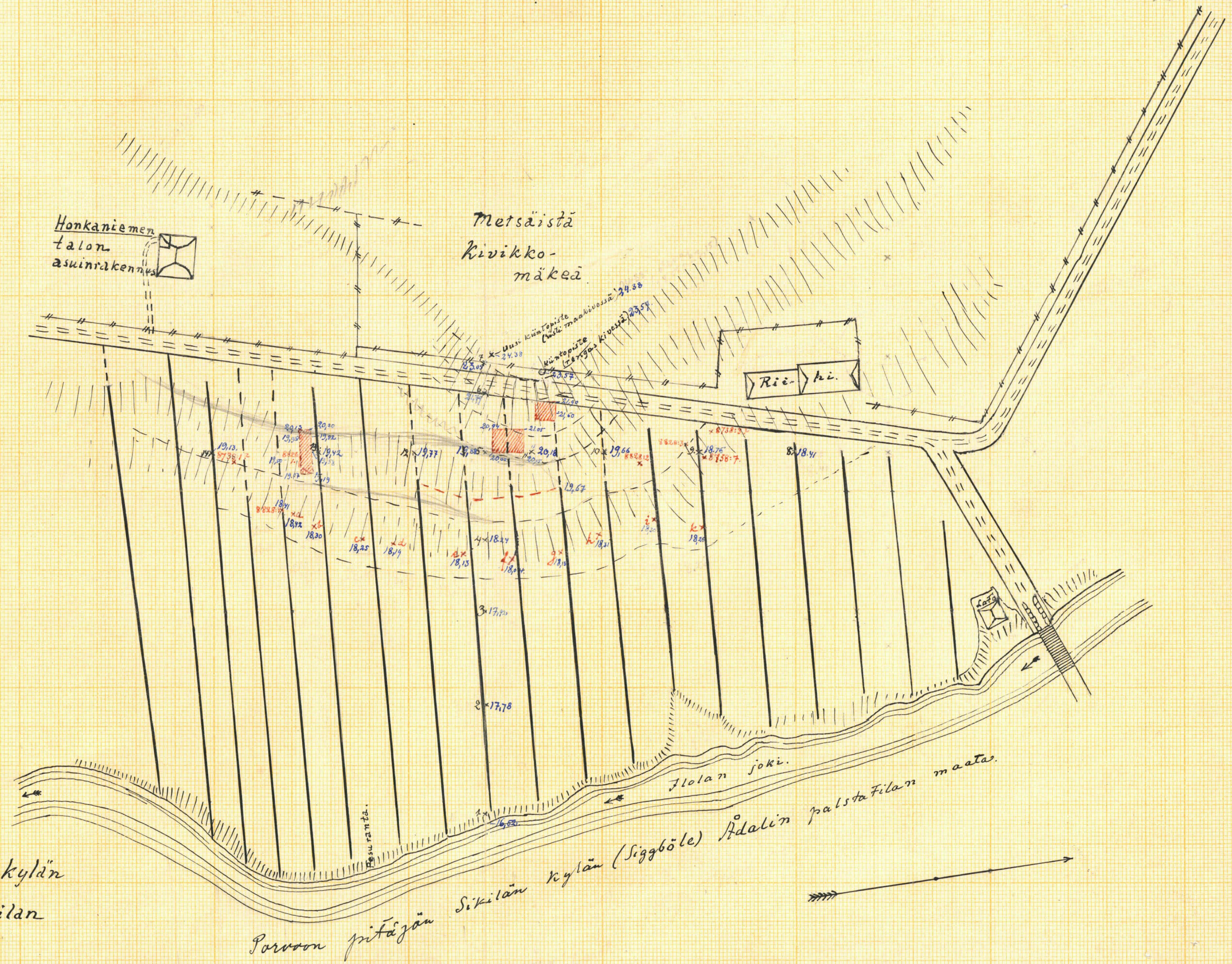
1x
 2x
 3x
 4x
 5x
 6x
 7x
 8x
 9x
 10x

a
 b
 c
 d
 e
 f
 g
 h
 i
 j
 k

24.5

15204

Saunapello.
 Näitä main tavattu
 Syks. 1927 asutus-
 jätteitä; ks. lisäys-
 tä kaivaukskerto-
 muksessa

Kartta 2.
 Kivikautinen asuinpaikka
 Askolan pitäjän Huuvarin kylän
 Honkaniemen palstatilan
 maalla.

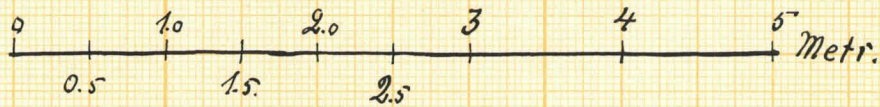
Kartoittanut A. Europaeus 6-7/X. 1927.
 ■ Kaivausalueita. x Uloimmat ja alimmat löytökohdat.
 0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 100 Metr.

Kartta 3.

Kivikautinen asuinpaikka

Askolan pitäjän Huvvarin kylän
Honkaniemen talon maalla.

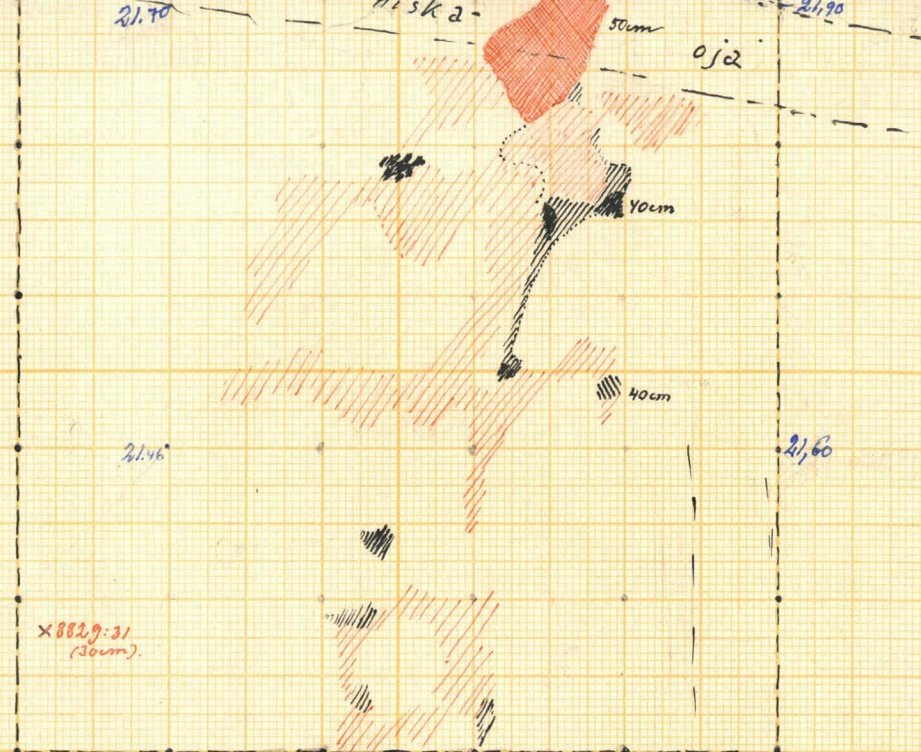
Tutk. A. Europaeus 24.7.1927.

|||| Likasta maata, // ruskeaa ja punert., ■ hiiltä.
Korkensarit (siirittävät numerot) korjattu v. 1928
vaakituksen mukaan.

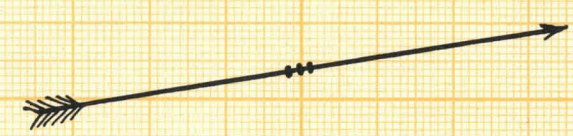
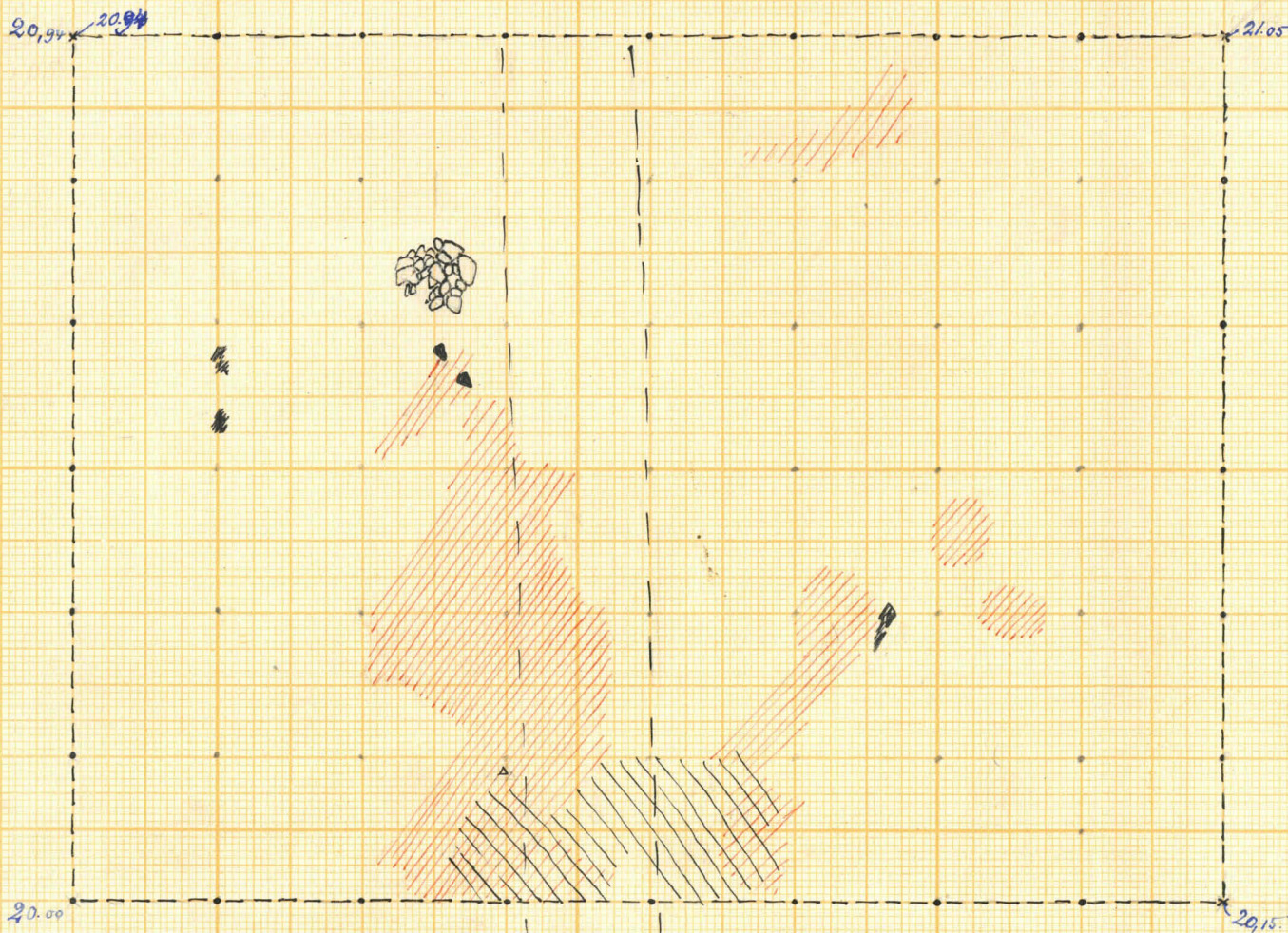

2
3
4
5
6

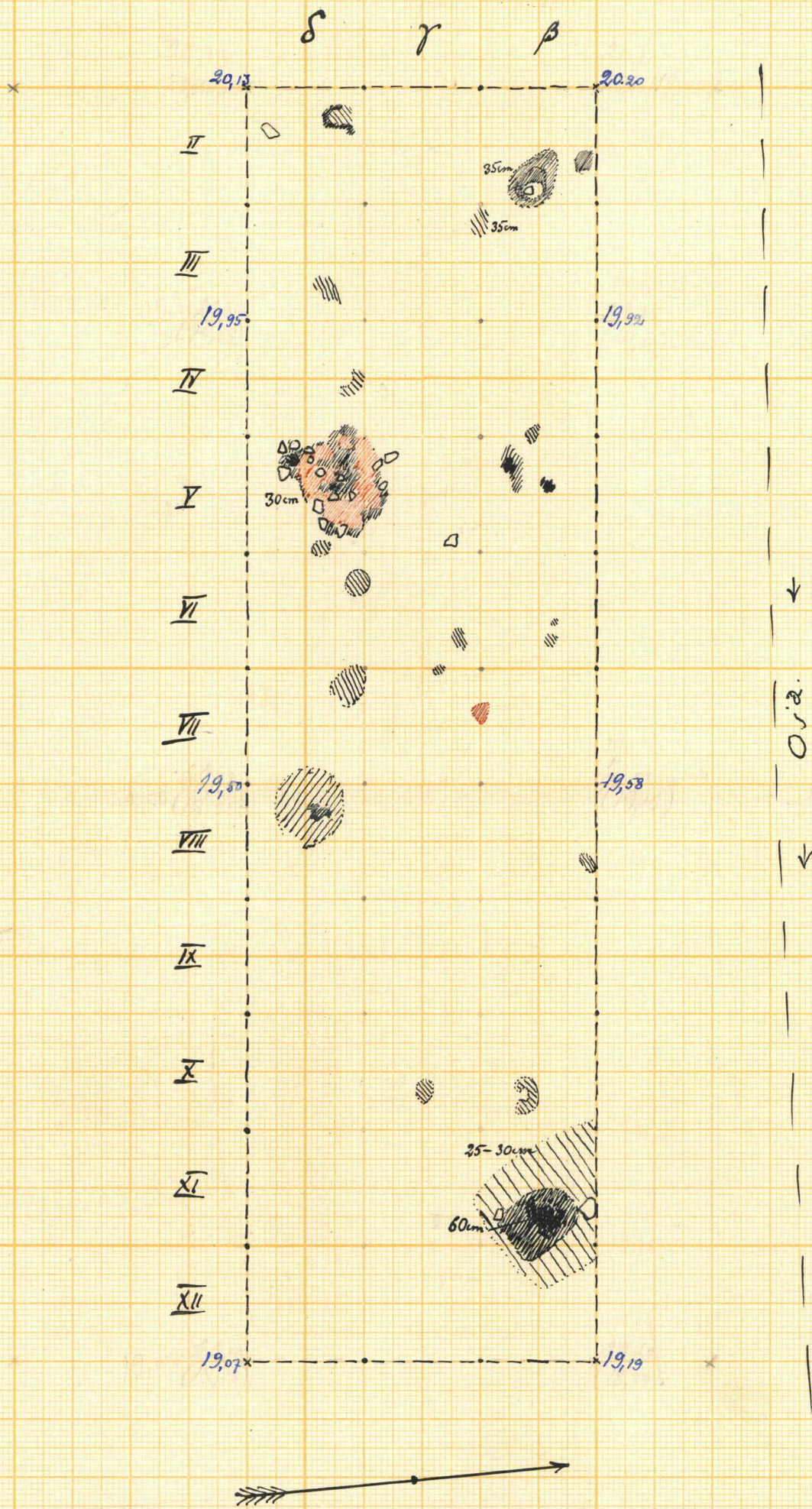

A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T U

8
9
10
11
12
13
14
15
16

Julkaisija
v. 1926-1934

Kartta 4.

Kivikautinen asuinpaikka
Askolan pitäjän Huuvarin kylän
Honkaniemen talon maalla.

Eteläinen koe kaivaus.

Tutk. A. Europaeus 5/6/1927.

Korkeusmitat (ainut o. ummet)
Korjattu v:n 1928 Farkistuvvaaki-
Tikkaen mukaisiksi.

0 1 2 3 4 5 M.

● Hiltä ja hiltimaata. ▨ Lihasta maata. ■ Pun. trusk. palon.

Kivikautinein asuinpaikka
Askolan pitäjän Huuvarin
kylän Honkaniemen patsta-
tilan maalla.

Valakuviat, M. A. Europaeus
lokak. 1927.

lev. 6615.

Kuv. 1. Askola, Honkaniemi, Kivikautionen
asuinpaikka itäkoillisesta Holan goen itä-
puolelta (vst. karttaan 2). Pääkaivausalueet ris-
teillä ja löytöalueen alaraja katkoviivalla
merkityt. Vas. Honkaniemen talo ja oikealla ruuti.
Valok. A. 4. X. 1927.

lev. 6614.

Kuv. 2. Askola, Honkaniemi, Kivikautionen asuin-
paikka (x = keskeisin kaivausalue) etelöstä päin Holan
goen länsirannalta. Huomaa avara muinaisalmen
rannalla.
Valok. A. 5. X. 1927.

Askola, Honkaniemi
Aks 1927.

lev. 6616.

Kuva 3. Askola, Honkaniemi, Kivikauteis, asuinpaikka
koillisesta Holan joen takaa, oikealla riipi, keskellä
Honkaniemen talo ja siitä etualalle pääsi isois ja keskai-
suis kaivausalue (x), taustalla vasemmalla näkyy on. m. Sk-
näsiin Kärntanon puistosaareke. Valok. Aks. 5. X. 1927.

lev. 6617.

Kuva 4. Askola, Honkaniemi, Kivikauteis, asuin-
paikka pohjoiskoillisesta Holan joen itäpuolelta. x Kes-
keisin kaivausalue. Huomaa asuinpaikan asema
Munincien salmen suussa. Valok. S. Europaus 5. X. 1927.

lev. 6618-19.

Kuva 5. Askola, Honkaniemi. Kivikautinen asuinpaikka tönköä etualalla, poljoista grävi katsottuna. Miehet seisovat keskeisellä kaivausalueella. Vasemmalla Holanjen laaksoa.
Valok. A. Es. 4. X. 1927.

lev. 6620.

Kuva 6. Askola, Honkaniemi. Kivilieni ruudussa
F:10 ja osa korkeista kaivausalueista etelästä
päin. Taudalla Holan joen laaksoa. Valok. Nr. 5. X. 27.

lev. 6621.

Kuva 7. Askola, Honkaniemi, Kivilieni
ruudussa F:10 alarinteeltä, idästä päin.
Valok. Nr. 6. X. 27.

Askola, Honkaniemi
N:o. 1927.

lev. 6622.

Kuva 8. Askola, Honkaniemi. Kivilietin muurissa F:10 ja osa keskeistä kaivausaluetta polttoainetta päin. x = eteläinen kaivausalue. Täustalla Holan joen laaksoa Eknäsin päin. Valok. N:o. 6.Ⅴ.27.

lev. 6623.

Kuva 9. Askola, Honkaniemi. Eteläinen ~~kaiv~~ kaivausalue lännestä päin. Etualalla oikealla liedenputkija reunassa S:V. Täustalla Holan joen laaksoa ja Adalin palstatilan rakennus. N:o. 6.Ⅴ.27.